

EL CENTENARI DE LA "REVISTA FRENOPÀTICA BARCELONESA"

Oídac Parellada

Ara fa un segle que neixia la "Revista Frenopàtica Barcelonesa". Sembla que aquesta data és una bona avinentesa per glossar la vitalitat i l'empenta que tenia la psiquiatria catalana, en una època que prou es pot qualificar de brillant, al comptar amb persones tan caracteritzades i eficients com foren, entre d'altres, Giné i Partagàs, d'una banda, i Pi i Molist, per l'altra, que malgrat sentir-se allunyats en la seva concepció teòrica de la malaltia mental, se sentiren aplegats i solidaris per la imposició del sentit clínic, i per la coincident voluntat de servir a l'assistència del malalt mental, amb una preocupació per les modernes tècniques, amb el propòsit tant d'assolir la seva curació, com de donar-li atencions personals dignes i humanes precisament perquè moltes vegades la delicadesa del tracte pot estimular els sentiments dels malalts, per superar la malaltia.

Aquests afanys, que conferiren als nostres grans psiquiatres un indiscutible meritori de savis i d'humanitaris, esperonà, a més de les inquietuds terapèutiques i de la voluntat assistencial (creant edificacions escaients per tractar al malalt, en tots els seus aspectes) una colla d'afanys científics per posar-se a nivell mundial; entre aquests, bé podem assenyalar, com una de les més significatives, la preparació i qualificació dels propis metges psiquiatres.

La revista, exponent del dinamisme d'una Escola

Cal interpretar que la "Revista Frenopàtica Barcelonesa" era efecte i producte de l'activitat incansable del Prof. Dr. Joan Giné i Partagàs, que dirigia l'establiment anomenat "Nova Betlem", on aplegà al seu entorn un grup de deixebles i col·laboradors que constituïren una autèntica Escola, al conjur i la suggestió del seu impuls clínic i docent, recolzat en el prestigi universitari del doctor Giné, i en l'emboicalladora col·laboració d'altres professors eminents, tals com els doctors Robert, Coll i Pujol, Ribas, etc..., quina fermentació intel·lectual cristal·litzà en una inquieta creativitat -com a conseqüència de la que nasqué la "Revista"- i una voluntat expansiva d'afirmar tot seguit la seva alçària, a través de l'estímul fuetejant dels redactors, a l'ensens que cercava la formació persistent i renovellada dels lectors -damunt alguns dels quals desenvolupà una autèntica influència vocacional-. Està clar que el dinamisme d'en Giné explicava ja qualsevulla mena de reeiximent.

Val la pena de recordar que -com ja assenyalaren Corbella i Domènech- "Giné fou sempre un home de gran activitat, dedicat en la

seva major part a la Universitat, i dins d'ella -almenys d'una manera oficial- dedicat a la cirurgia; no fou, per tant, un psiquiatre pur".

El fet és que, si no d'una manera exclussiva, ni potser principal, la psiquiatria exercia damunt seu una fascinació irresistible. Potser en això radica l'origen de la revista que comentem. Llavors ja hi havia diverses publicacions mèdiques distingides (i el mateix Giné mantenia "La Independencia Médica"), que tenien cura de la medicina interna, de la cirurgia i de la majoria de les diverses especialitats; però no n'hi havia cap dedicada a les malalties mentals, una vegada desapareguda l'any 1880, "La Razón de la Sinrazón", que tardà poc temps en seguir a la tomba al seu fundador Dr. Antoni Pujadas i Mayans.

La finalitat de la "Revista"

Les intencions que marcaven els propòsits dels editors, representats per l'autèntic motor i pare, que era Joan Giné i Partagàs, quedaven plasmats en l'Editorial del primer fascicle de la publicació.

Tal com allà s'explica, el propòsit principal era el d'"escampar la llavor dels estudis de Frenopatologia, malhauradament poc cultivats arreu d'Espanya; i amb la seva publicació, es vol complir amb un deure que a l'ensens ens imposa la qualitat de metges especialistes, i el nostre destí dins de l'Ensenyament públic". I es volia evitar, també, el fenòmen gravíssim d'acudir els malalts mentals a l'especialista quan ja duïen massa temps de malaltia, i procurar que poguessin començar a tractar-se en el seu període "d'incubació, prodròmic o inicial", es a dir, quan encara s'estava a temps d'influir útilment amb el tractament. Tan sols d'aquesta manera es podrien evitar molts internaments manicomials. Era, doncs, un propòsit d'educació sanitària -que cal considerar plenament vàlida encara avui dia.

Però per entendre bé la primera finalitat de la revista, cal sospitar que Giné es deixava dur per la idea de que una revista és, sempre, un mòbil d'estudis i de coneixements pels llegidors, i -sobre tots pels redactors; car l'obligació d'escriure obliga a estudiar, a observar i a pensar -reflexionant per elevar els fets a coneixement teòric-; i després, encara, a sistematitzar els resultats dels seus pensaments per exposar-los ordenadament, coherentment, intel·ligiblement. Així doncs, Giné cercava probablement una cada vegada més alta qualificació científica dels seus col·laboradors; i així també, de retruc, la "Revista" estimulava i consolidava la Psiquiatria Catalana, que se sentia progressivament obligada a complir i a superar-se en la seva gradual evolució ascendent com a especialitat.

Els col·laboradors

Ja hem dit que l'ànima de la "Revista" fou el propi Joan Giné i Partagàs. Els que més directament i profusa l'ajudaren foren Pere Ribas i Pujol, Artur Galcerán i Granés, i Antoni Rodríguez Morini.

I ja d'una manera més llunyana, o menys sovintejada, col·laboraren també: Victor Acha (deixeble de Giné, resident després a San Sebastián); Josep Armangué i Tusset, Victor Azcarreta, S. Carbonell,

Ramón Coll i Pujol, Artur Galcerán i Gaspar, Victòria Gelibert, Artur Giné i Marriera, Eugeni Jaques, J. Laporta, Ot Molas, Joaquim Martí-nez, Emili Pi i Molist, Bartomeu Robert, Rafael Rodríguez Méndez, Prudenci Serrana i Partagàs, Teixidor Suñol, Ignasi Valentí i Vivó, i -finalment- J. Viura i Carreras.

Aquest fou l'equip que contribuï, qui més qui menys, a realitzar i mantenir aquella aventura editorial.

La "Revista", expressió d'una maduresa psiquiàtrica.

Sembla adient remarcar el valor testimonial que la "Revista Frenopàtica Barcelonesa" tingué com element integrador de la Història de la Psiquiatria del nostre país, car el sol fet d'iniciar una publicació regular mensual significava no tan sols una gran valentia, ans també la confirmació de l'existència d'una escola psiquiàtrica catalana; així es comprén que, durant anys, el propòsit creador es mantingués fresc, ple d'interès i de vida; i és que probablement la revista influí en mantenir aplegat el grup que s'aplegava a l'entorn de la figura senyera d'en Giné i Partagàs, i a consolidar-lo, integrant -encara que fos, potser, inconscientment- el principal suport, científicament i dinàmic, de la psiquiatria catalana -que en aquell instant volia dir tant com de la psiquiatria espanyola-.

Els motius de la desaparició de la "Revista"

Tots els organismes (tan biològics com socials) neixen, viuen i moren. Les causes, varien. Com expliquen molt bé Edelmira Domènech i Jacint Corbella, la revista no durà gaires anys; es publicà amb caràcter continuat des del 1881 fins el 1886, i després en forma esporàdica fins l'any 1912.

Ignorem exactament la fi d'aquesta publicació. Versemblantment podem pensar que tots els grans redactors, els més constants, devien tenir cada vegada més feina i menys lleure per dedicar el temps a la redacció de l'esmentada revista. D'altra banda, potser, com que la "Revista" era un producte de "Nova-Betlem", al prendre'n comiat primer Galcerán (per passar a Sant Boi, i més tard a Reus), i Rodríguez Morini (per passar a Sant Boi, quan Galcerán anà a Reus), així com l'augment d'edat d'alguns altres col·laboradors, i el curullament d'ocupacions de Giné i Partagàs (ocupacions tan nombroses que el dispersaven dels propòsits inicials), dugué a la vida migrada de la revista -que pràcticament deixà d'existir; i encara que després el fill de Giné (l'Artur Giné i Marriera), intentés ressucitar-la, els seus afanys esdevingueren infructuosos, i la revista morí definitiva-ment-.

Creació i consolidació de la mentalitat psiquiàtrica

Com precisen els autors abans citats, Giné i Partagàs realitzà

evidentment un treball meritori, però que "en part ja estava en l'ambient", tal com ho palesa la coincidència cronològica amb l'aparició dels diferents Manicomis (Sant Andreu, Sant Boi, les Corts, i Lloret).

Sigui com sigui, Giné la va crear; i malgrat la seva prematura desaparició, la seva missió històrica restà realitzada amb escreix i plenitud -i amb reeiximent-. En les seves pàgines s'hi havia forjat la saviesa psiquiàtrica d'una generació, i de la seva llavor sorgí en gran part l'Escola Psiquiàtrica Catalana, car -a diferència de Pere Mata, d'Antoni Pujadas, o d'Emili Pi i Molist, p.ex.- Giné i Partagàs vinculà a la revista com a element integrador i estimulador un grup relativament nombrós i entusiasta, al que el seu director vitalitzava poderosament; i aquest grup constituí precisament la major part del que anomenem l'Escola Psiquiàtrica Catalana.

Utilitat de la "Revista Frenopática Barcelonesa"

La principal consideració que caldria plantejar-se és intentar comprendre i examinar si els mòbils que el decidiren a editar la revista eren encertats, si els esforços valien la pena, i si els propòsits inicials es compliren suficientment.

Crec sincerament que la resposta és afirmativa. Que els mòbils eren encertats, ja ho he comentat i asseverat. Que els treballs que s'hi dedicaren valien la pena, queda ràpidament contestada amb una ullada a la col·lecció de la "Revista Frenopática Barcelonesa" -i més aviat caldria que ens demanéssim, en tot cas, perquè no s'hi dedicaren més energies per continuar-la vigorosament; però això ja serien figures d'un altre paner-. I sobre si els propòsits inicials es compliren suficientment, cal esguardar tan sols la producció científica impresa, que pel damunt de totes les intencions d'aquells moments, fou a més una sembra psiquiàtrica pel futur; de manera que sense ella, és possible que, mancats de tradició pairal, la psiquiatria catalana actual no hauria arribat on avui dia és, i no hauria pogut oferir la llista important de psiquiatres que redactaren una certa abundància de treballs impresos, com foren -abans de la nostra guerra- Joan Alzina i Melis, Claudi Bassols, Ferran Bravo Moreno, Tomàs Busquet i Teixidor, Wifred Coroleu, Lluís Dolça Ramon, Rafael Domingo i Gómez, Dr. Fernández-Victorio, Joaquim Fuster i Pomar, Artur Galcerán i Granés, N. Llinás de la Tejera, Domènec Martí i Julià, Emili Mira i López, Emili Pi i Molist, Josep Pons i Balmes, Pere Ribas i Pujol, Josep Rius i Matas, Bel·larmí Rodríguez-Arias, Rafael Rodríguez-Méndez, Antoni Rodríguez-Morini, Oscar Torras Buxeda, Ramon Sarró i Burbano, Ignasi Valentí i Vivó, Joan Vilató i Gómez, Salvador Vives i Casajuana i Francesc Xercavins i Rius.

Per això cal celebrar aquest Centenari de la "Revista Frenopática Barcelonesa".

Bibliografia

"La "Revista Frenopática Barcelonesa", i el Manicomio de Nueva Belén", per J. Corbella i E. Domènech. Bol. Inf. Inst. Med. Psicol. 1965, VI, núm 64, 9-16.